

Considerații privind interdicția judecătorească

Prof. univ. dr. Sevastian Cercel
Asist. univ. dr. Andrei Filipescu*

L'interdiction judiciaire représente la mesure de protection qui est disposée par l'instance judiciaire envers la personne physique privée du discernement nécessaire pour s'occuper de ses intérêts à cause de l'aliénation ou de la débilité mentale et consiste dans la privation de la capacité d'exercice et l'institution de la tutelle. La procédure de la mise en interdiction est rigoureusement réglementée pour garantir les droits de la personne impliquée et pour respecter l'intérêt général qui se manifeste dans une situation pareille.

1. Preliminarii. În dreptul roman, numai risipitorii erau interziși (*prodigi, eversores*), iar majorul care era într-o stare obișnuită de imbecilitate, demență sau furie, sau care era surdo-mut sau avea altă infirmitate perpetuă (*qui morbo perpetuo laborat*), avea numai un curator pentru administrarea bunurilor sale. Furiosul aflat sub curatelă nu era interzis, așa încât în momentele sale de luciditate (*per intervalla quae perfectissima sunt*) era capabil să încheie acte cu privire la administrarea bunurilor sale¹.

În dreptul vechi românesc, Legiuirea Caragea arăta (partea întâia, „Despre obraze”, cap. IV, „Pentru cei fără minte”) că „fără minte numim pre cei ce sunt întru adevăr nebuni sau lipsiți de minte, smintiți”. Dar smintitul nu avea nici curator, nici tutore, singura protecție fiind că „orice tocmeală sau dar vor face se socotesc drept nimicu și se strică”; în plus „veri ce greșelă vor face, nu se învinovătesc”. În schimb, Codul Calimah avea soluții mult mai potrivite pentru asemenea situații. Comisia epitropicească putea la cererea epitropului sau a rudelor celui protejat să rânduiască "urmarea epitropiei pêne la uă vreme mai îndelungată și neotărătă ori pentru *metehnele minții séu ale trupului ori pentru risipire séu alte pricini mari* a epitropisitului” (art. 331). Comisia era abilitată să declare o persoană nebună, după „cercetarea amănunțită a lucrurilor” și după „cercetarea socotinței doctorilor rânduți” la acesta, iar hotărârea era supusă publicității pentru opozabilitate față de terți (art. 362). Curatela persoanei nebune era supusă regulilor epitropiei, iar curatorul avea drepturi și obligații legate de persoana nebunului, dar

*Sevastian Cercel este cadru didactic la Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității din Craiova și avocat în Baroul Dolj, iar Andrei Filipescu este cadru didactic la aceeași instituție și consilier superior în Ministerul Transporturilor, Direcția generală de Monitorizare și Control.

¹D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român*, tom III, partea I, București, Atelierele grafice SOCEC, 1909, p. 1-3; G. Danielopolu, *Explicațiunea Instituțiilor lui Justinian*, vol. I, București, Imprimeria statului, 1899, p. 299-300, care arată că prodigii, înainte de a fi puși sub curatelă, erau interziși de către magistrat: „*Quando tu nequitia tu paterna avitaeque bona disperdis et liberos tuos ad egestatem perduicis, ob eam rem tibi aere commercioque interdico*” / „Fiindcă tu, prin negliobia ta, risipești bunurile paterne și strămoșești, pentru această cauză îți interdic uzul aramei și al comerțului”. Codul Calimach admite că testamentul făcut „în vremea zăstîmpurilor” poate produce efecte – art. 725.

și de averea acestuia. Legea reglementa încetarea curatelei „când încetează pricinile care au fost” (art. 376). Comisia era chemată „să deslușească și să hotărască, dacă plecarea spre risipire s-au îndreptat cu temei și cu statornicie, cercetînd cu amăruntul pe casnicii lui, pe celelate rudenii, pe megieșii lui, și însuși ispitind adesea; iar pentru cel nebun sau lipsit de minte, trebuie, pe lângă cele pomenite chipuri, să orînduiască și doftori spre cercetare și, luînd mărturia lor, așa să dea hotărîrea” (art. 377).

Codul civil român, după modelul francez, a consacrat instituția interdicției judecătorești (art. 435-457)². Vom reține de la început că, în acea perioadă, interdicția era de două feluri: a) *judiciară*, care rezulta dintr-o hotărâre civilă, era determinată de slăbirea facultăților intelectuale și îi ridica interzisului libera administrare și dispoziție asupra bunurilor sale (instituind tutela) și b) *legală*, care rezulta din condamnarea unei persoane la muncă silnică sau reclusiune (potrivit legii penale) și avea aceleași efecte³. În fine, dacă starea sănătății mintale nu impunea interdicția judecătorească, instanța putea aprecia că persoana are nevoie de *asistența unui consiliu judiciar* (art. 445, 458-460 C.civ.; considerată o interdicție *parțială*).

Procedura instituirii interdicției prevedea convocarea consiliului de familie pentru a da lămuriri, parchetul era obligat să întreprindă verificări asupra situației, se ordona efectuarea unei expertize medicale, persoana a cărei punere sub interdicție era cerută se asculta obligatoriu. Actele juridice încheiate după ce persoana era pusă sub interdicție erau lovite de nulitate relativă. Interzisului îi era permis să încheie singur, în intervale de luciditate, acte precum: căsătoria, recunoașterea unui copil natural, înzestrarea copilului, iar jurisprudența arăta că se putea obliga, în același mod, prin delictele și cvasidelicturile sale, săvârșite în mod conștient⁴.

2. Noțiune. În prezent, instituția interdicției judecătorești este reglementată în titlul al III-lea, capitolul al II-lea - intitulat „Interdicția”, art. 142-151 Codul familiei. La rândul său, Decretul nr. 32/1954 reglementează în capitolul al III-lea, prima secțiune, art. 30-35, „Procedura interdicției”.

În doctrină se susține constant că *interdicția judecătorească este măsura de ocrotire, de drept civil, care se ia de către instanță față de persoana fizică lipsită de discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale datorită alienației*

² Legea din 15 decembrie 1894 privind alienații internați aduce pentru prima dată reglementare clară a problemei ocrotirii alienaților și debililor mintali sub aspect patrimonial (administrarea, gestionarea intereselor acestora) și sub aspect personal (îngrijirea și asigurarea condițiilor bune de viață).

³ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil*, vol. I, reeditat, Ed. All, București, 1996, p. 457.

⁴ I. Rosetti-Bălănescu, O. Sachelarie, N. Nedelcu, *Principiile dreptului civil român*, Ed. de Stat, București, 1947, p. 141-142. La rândul său, Codul Calimach admitea că testamentul făcut „în vremea *zăstîmpurilor*” poate produce efecte – art. 725.

sau debilității mintale, constând în lipsirea de capacitate de exercițiu și instituirea tutelei⁵.

Vom reține că interdicția judecătorească are două trăsături caracteristice: mai întâi, este o măsură de ocrotire de drept civil (prin aceasta asemănându-se cu ocrotirea părintească, tutela și curatela); pe de altă parte, este *judecătorească*, în sensul că numai *instanța* are competența de a dispune ca o persoană să fie pusă sub interdicție, în condițiile legii.

3. Delimitarea interdicției judecătorești față de alte instituții. Interdicția judecătorească nu trebuie confundată cu alte noțiuni juridice. Mai întâi, această instituție nu trebuie confundată cu ceea ce am examinat sub denumirea de îngrădiri ale capacității de folosință a persoanei fizice, indiferent că acestea sunt măsuri - sancțiuni ori măsuri - de ocrotire. În esență, dacă aceste îngrădiri privesc conținutul capacității de folosință a persoanei fizice și numai indirect se răsfrâng și asupra conținutului capacității de exercițiu a persoanei fizice, interdicția judecătorească privește numai capacitatea de exercițiu a persoanei fizice⁶.

În al doilea rând, interdicția judecătorească nu se confundă cu tratamentul medical obligatoriu, prin internarea într-o unitate de psihiatrie a persoanei cu tulburări psihice, potrivit procedurii reglementate de Legea sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice nr. 487/2002, principalele deosebiri fiind următoarele⁷:

a) interdicția este judecătorească, pe când tratamentul medical obligatoriu se dispune de o autoritate medicală, pe cale administrativă (instanța poate verifica legalitatea acestei măsuri);

b) dacă punerea sub interdicție judecătorească conduce la lipsirea de capacitate de exercițiu, tratamentul medical obligatoriu nu are nici un efect cu privire la capacitatea civilă de exercițiu a persoanei fizice.

În fine, interdicția judecătorească nu se confundă cu „obligarea la tratament medical” sau „internarea medicală” reglementate în Codul penal ca

⁵Gh. Beleiu, *Drept civil. Persoanele*, TUB, București, 1982, p. 169; G. Boroș, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, București, Ed. All Beck, 2002, p. 380; I. Dogaru, *Drept civil român*, Ed. Themis, Craiova, 2000, p. 424; E. Chelaru, *Drept civil. Persoanele*, Ed. All Beck, București, 2003, p. 113; M. N. Costin, *Marile instituții ale dreptului civil român*, vol. 2, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1983, p. 253.

⁶ Pe de altă parte, incapacitățile speciale de folosință operează, de regulă, de drept (direct în temeiul legii) în timp ce interdicția judecătorească are caracter judiciar.

⁷ Legea a fost publicată în M. Of. nr. 589/8.08.2002 și a abrogat Decretul nr. 313/1980 privind asistența bolnavilor psihic periculoși; a se vedea și O.M.S. nr. 372 din 10 aprilie 2006 privind normele de aplicarea a Legii nr. 487/2002. Legea prevede norme pentru evaluarea sănătății mintale, proceduri de diagnostic, norme de îngrijire și drepturile persoanelor cu tulburări psihice. Printre formele de tratament medical se înscrie și internarea într-o unitate de psihiatrie, care poate fi voluntară sau nevoluntară. Internarea nevoluntară este o măsură excepțională ce poate fi luată numai dacă toate încercările de internare voluntară au fost epuizate. Decizia de internare trebuie confirmată de o comisie de medici specialiști, iar pacientul sau reprezentantul său poate sesiza instanța judecătorească pentru controlul legalității măsurii; a se vedea, E. Chelaru, *Drept civil. Persoanele*, p. 114.

măsurile de siguranță, principalele deosebiri fiind următoarele: a) măsurile de siguranță se iau față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală și au ca scop înlăturarea unei stări de pericol, ipoteză care nu se întâlnește în cazul interdicției judecătorești; b) obligarea la tratament medical îl privește pe făptuitorul care din cauza unei boli ori a intoxicației cronice prin alcool, stupefiante sau alte asemenea substanțe, prezintă pericol pentru societate; acesta trebuie să se prezinte regulat la tratament medical până la însănătoșire, iar, dacă nu se prezintă, se poate dispune internarea medicală (art. 113 C.pen.); c) obligarea la tratament medical îl privește pe făptuitorul care este bolnav mintal sau toxicoman și se află într-o stare care prezintă pericol pentru societate; el este internat într-un institut medical până la însănătoșire (art. 114 C.pen.).

4. Condițiile de fond cerute pentru punerea sub interdicție. Condițiile de fond cerute pentru ca o persoană să poată fi pusă sub interdicție judecătorească rezultă din dispozițiile art. 142 C. fam.: „Cel care nu are discernământ pentru a se îngriji de interesele sale, din cauza alienației or debilității mintale, va fi pus sub interdicție”.

Doctrina reține că punerea sub interdicție presupune îndeplinirea cumulativă a *trei* condiții de fond⁸. Mai întâi trebuie ca *persoana să fie lipsită de discernământ*. De o manieră generală, lipsa de discernământ înseamnă incapacitatea persoanei de a-și manifesta conștient voința în anumite împrejurări concrete; lipsa discernământului trebuie apreciată atât sub raport intelectual (adică, persoana nu are reprezentarea actelor și faptelor sale și ale efectelor lor), cât și sub aspect volitiv (adică, persoana nu-și poate controla, dirija voința).

În al doilea rând *cauza lipsei de discernământ trebuie să fie alienația ori debilitatea mintală*. Pentru a fi îndeplinită această condiție se cere ca lipsa de discernământ să provină din *alienație sau debilitate mintală*. Prin *alienație mintală* se înțelege absența, distrugerea sau alterarea parțială sau generală a funcțiilor psihice, determinată de cauze patologice (diferite boli infecțioase cu reacții meningoencefalitice), intoxicații, compresiuni tumorale intracerebrale, leziuni encefalitice, precum și cauze fiziologice și psihologice. Adeseori, alienarea mintală (denumită popular și în vechile legiuri românești *nebunie*) este urmarea unor boli psihice, precum schizofrenia, sindroamele maniaco-depresive. Prin *debilitate mintală* se înțelege forma de înapoiere mintală mai ușoară decât idioțenia și imbecilitatea, în care individul nu poate depăși însușirea cunoștințelor corespunzătoare *primelor patru clase primare*.

Înapoierea mintală are trei grade: idioția, imbecilitatea și debilitatea mintală⁹. *Idioția* este stadiul cel mai grav al înapoierii mintale, persoana care

⁸Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ed. a VII-a revăzută și adăugită de M. Nicolae și P. Trușcă, Ed. Univesul Jurisic, București, 2001, p. 370; G. Boroș, *Drept civil*, 2002, p. 381; E. Chelaru, *Drept civil. Persoanele*, p. 115; V.V. Popa, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 381.

⁹ Mariana Roșca, *Psihologia deficiențelor mintali*, Ed. didactică și pedagogică, București, 1967, p. 11-14; „Majorul care este într-o stare obișnuită de imbecilitate, de sminteală sau de nebunie cu furie, trebuie interzis chiar și când are intervale lucide” (art. 345 C.civ.), pentru analiza acestor dispoziții

prezintă acest tip de handicap are și o dezvoltare fizică deficitară, gândirea este extrem de rudimentară și după exersări îndelungate poate executa mișcări de autoservire și necesită îngrijire permanentă, nedepășind niciodată *nivelul unui copil normal de doi ani*. *Imbecilitatea* este un grad intermediar de înapoiere mintală, în care persoana nu-și poate însuși limbajul scris și nu poate depăși *nivelul vârstei preșcolare*, însă reușește să învețe să meargă, să vorbească și să achiziționeze cunoștințe fragmentare. *Debilitatea mintală* este gradul *cel mai ușor* al întârzierii mintale, însă deficitul intelectual se manifestă în capacitate redusă de generalizare și abstractizare. Cu toate că, datorită lipsei unor deficiențe fizice la prima vedere, debilul mintal nu se deosebește de un om normal, din cauza criticismului redus al gândirii, a caracterului pueril al afectivității, el are nevoie de îndrumarea adulților și atunci când reușește să-și câștige singur existența.

Așa se explică de ce legea s-a ocupat expres în materia mijloacelor de ocrotire civilă numai de situația debililor mintali, nu și de cea a celorlalți deficienți mintali. Chiar dacă din punct de vedere medical există diferențe importante între cele trei situații, din punct de vedere juridic, termenul de debil mintal este interpretat în *sens larg*, cuprinzând și cazurile de idioție și de imbecilitate, pe care legea nu le include expres printre situațiile de interdicție. Este adevărat că aceste persoane nu au decât o autonomie fizică relativă și au în permanență nevoie de îngrijire specială, așa încât este greu de presupus că pot intra singure în raporturi juridice cu alte persoane, dar aplicabilitatea interdicției judecătorești ca măsură de ocrotire nu este exclusă.

Se observă că punerea sub interdicție privește persoanele a căror capacitate psihică este deficitară fie *din naștere*, fie datorită unor cauze intervenite pe parcursul vieții. Starea fiziologică anormală de alienație sau debilitate mintală trebuie să aibă un caracter de durată, nu crize accidentale. S-a reținut că nu se pretinde o continuitate absolută, iar existența unor intervale lucide sporadice, în cazul alienației, nu exclude punerea sub interdicție, pentru că art. 142 C.fam. condiționează această măsură de existența unei stări de deficiență mintală *cu caracter general și permanent*¹⁰.

În fine, a treia condiție de fond are în vedere faptul că *lipsa de discernământ nu-i permite persoanei în cauză să se îngrijească de interesele sale*. Luarea acestei măsuri de ocrotire se justifică tocmai prin aceea că persoana *nu se poate îngriji de interesele sale* în cadrul circuitului civil, datorită lipsei de discernământ. În principiu, fiind o stare de fapt, îndeplinirea acestei condiții poate fi dovedită prin orice mijloc de probă.

În ipoteza în care discernământul există, persoana este capabilă, dar se poate găsi în situații sau stări care să o împiedice să-și apere interesele în mod satisfăcător, de exemplu: bătrânețea, boala (paralizie) sau infirmități fizice

legale, D. Alexandresco, op. cit., tom III, 1909, p. 5-12, care arată că în realitate nu există decât o singură cauză de interdicție: alienația mintală, care se manifestă fie prin *imbecilitate (imbecillitas)*, fie prin *smintire sau demență*, fie prin *nebunie cu furie*.

¹⁰ C. S. J., sec. civ., dec. nr. 3909/6.11.1998, în Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1998, Ed. Argessis, 1999, p. 58; V. Georgescu, în *Persoana fizică în dreptul RPR*, Ed. Academiei, 1963, p. 237-238.

(surdmutismul), nu se justifică punerea sub interdicție, ci eventual instituirea unei curatele¹¹. De asemenea, unele tulburări psihice, forme ușoare de nevroze, psihoze sau manii nu justifică o punere sub interdicție, dacă manifestarea lor „nu influențează în atare măsură discernământul, încât să-l facă pe cel a cărui punere sub interdicție se cere inapt de a-și îngriji interesele”¹². În cazul viciilor, alcoolismul cronic sau jocurile de noroc nu justifică prin ele însele punerea sub interdicție¹³, ci trimit spre o problemă mai delicată, aceea a risipirii bunurilor¹⁴. În fine, un comportament agresiv al unei persoane, cu amenințări și manifestări neplăcute pentru cei din jurul său, nu poate îndreptăți punerea sub interdicție¹⁵.

În final, vom reține că doctrina și jurisprudența subliniază, pe bună dreptate, *caracterul limitativ* al condițiilor prevăzute de art. 142 C. fam. pentru punerea sub interdicție.

5. Procedura punerii sub interdicție. Preliminarii. Procedura punerii sub interdicție este riguros reglementată pentru a garanta drepturile persoanei implicate și a respecta interesul general care se manifestă într-o asemenea situație. Efectele juridice produse asupra capacității persoanei sunt foarte importante, așa încât trebuie înlăturat riscul adoptării unei asemenea măsuri față de persoane care nu fac parte din categoria prevăzută de lege (debili și alienații mintal). Pe de altă parte, nevoia securității raporturilor juridice civile (și nu numai) impune ca această măsură să fie dispusă față de toate persoanele aflate în această situație. Aceste repere sunt cele care stau la baza procedurii legale în această materie.

Mai întâi, se admite că punerea sub interdicție judecătorească poate fi cerută de *orice persoană* care are interes. Soluția rezultă din interpretarea dispozițiilor art. 143 C. fam.: „interdicția poate fi cerută de autoritatea tutelară și de toți cei prevăzuți în art. 115”. Se admite că procedura poate fi declanșată chiar de către persoana fizică ce urmează a fi pusă sub interdicție, de vreme ce este vorba de o măsură de ocrotire¹⁶. Pe de altă parte, competența de soluționare a cererii aparține

¹¹Trib. Suprem, dec. col. civ. nr. 459/29.03.1957 în Culegerea de decizii ale Tribunalului Suprem 1957, Ed. Științifică, București, 1958, p. 201, care arată: "Numai lipsa de discernământ în ceea ce privește îngrijirea intereselor proprii poate să ducă la punerea sub interdicție, iar dacă o persoană din cauza bătrâneții, a bolii sau a unei infirmități fizice (debilitate fizică, cum este de exemplu surdomutismul), deși capabilă, deci cu discernământ, nu poate personal să-și apere interesele în condiții mulțumitoare i se va putea numi un curator potrivit art. 152 Codul familiei"; Trib. Suprem, dec. civ. nr. 691/20.04.1978, în CD1978, p. 189.

¹² Trib. Suprem, dec. col. civ. 835/1955, în CD 1955, Ed. Științifică, București, 1956, p. 247.

¹³ C. S. J., sec. civ., dec. 3909 din 6.11.1998, care arată că „slăbirea temporară a facultăților mintale, inconștiența generată de beție, hipnoză, decepții trecătoare etc., nu sunt de natură să determine luarea unor asemenea măsuri”, în Buletinul Jurisprudenței, Ed. Argessis, 1999, p. 59.

¹⁴Risipirea bunurilor reprezenta în dreptul roman o cauză care deschide calea luării unor măsuri, așa cum se întâmpla și în dreptul vechi românesc și în sistemul Codului civil (numirea unui consiliu judiciar). În prezent, risipirea bunurilor proprii nu constituie prin ea însăși motiv de punere sub interdicție.

¹⁵ Trib. Suprem, dec. civ. 781/06.05.1955, în CD 1955, p. 246.

¹⁶C. Stătescu, *Drept civil. Persoana fizică. Persoana juridică. Drepturile reale*, EDP București, 1970, p. 326-327; Gh. Beleiu, *Drept civil. Persoanele*, 1982, p. 172; „Orice rudă este primită a provoca interdicțiunea rudei sale. Asemenea și unul din soți în privința celuiilalt” (art. 436 C.civ.); „În caz de

instanței judecătorești (judecătoria) de la domiciliul pârâtului (*actor sequitur forum rei*)¹⁷.

6. Fazele procedurii. Această procedură are două faze: faza necontradictorie și, respectiv, faza contradictorie. În faza *necontradictorie* sunt pregătite elementele necesare celei de a doua faze.

Potrivit art. 30-32 din Decretul nr. 32/1954 această fază cuprinde mai multe acte și fapte procesuale. Astfel, după ce s-a primit cererea de punere sub interdicție, președintele instanței ia măsuri ca aceasta, împreună cu înscrierile anexate să fie comunicată procurorului. La rândul său, procurorul dispune efectuarea *cercetărilor* pe care le consideră necesare; procurorul este obligat să ia părerea unei comisii de medici specialiști; dacă cel a cărui punere sub interdicție se află internat într-o unitate sanitară, trebuie să se ia părerea medicului sub supravegherea căruia se află. Dacă e cazul, se va face aplicația art. 146 C. fam. care prevede: „În caz de nevoie și până la rezolvarea cererii de punere sub interdicție, autoritatea tutelară va putea numi un curator pentru îngrijirea persoanei și reprezentarea celui a cărui interdicție a fost cerută precum și pentru administrarea bunurilor”. Având concluziile procurorului, instanța poate dispune internarea provizorie a celui în cauză, pe timp de cel puțin 6 săptămâni; aceasta se dispune numai dacă sunt îndeplinite *cumulativ* două condiții: mai întâi, este necesară observarea mai îndelungată a stării mintale a persoanei potrivit avizului medicului specialist; în al doilea rând, această observare nu se poate face altfel.

După ce primește rezultatul cercetărilor procurorului și avizul comisiei de medici specialiști precum și, dacă este cazul, părerea medicului curant, președintele instanței fixează termen de judecată, dispunând citarea părților și comunicarea cererii și a tuturor înscrierilor celui a cărui punere sub interdicție este cerută¹⁸.

nebunie cu furie, dacă interdicțiunea nu este provocată nici de soț nici de rude, ea trebuie să fie provocată de procuror care, în cazurile de imbecilitate sau de smintire, poate asemenea a o cere în contra unei persoane, însă când nu are nici soț, nici soție, nici rude cunoscute” (art. 437 C.civ.).

¹⁷În timp, competența să judece, în primă instanță, cererea de punere sub interdicție, a aparținut și tribunalului (până în 1976, când Decretul nr. 365 a modificat art. 2 C.p.civ. și a atribuit competența judecătoreiei; dar și după 1990, o perioadă a aparținut tribunalului). Jurisprudența a statuat că schimbarea ulterioară a domiciliului pârâtului, prin transferarea acestuia la alt cămin-spital, situat în raza teritorială a altei instanțe, nu înrăurește în niciun fel competența instanței legal sesizate, Trib. Suprem, dec. civ. nr. 701 din 14 martie 1974, în CD 1974, p. 256 (*ubi acceptum est semel iudicium, ibi et finem accipere*); „Orice cerere de interdicțiune se va face către tribunalul de primă instanță” (art. 438 C.civ.).

¹⁸A se vedea, I. Retca, Contribuții la studiul procedurii interdicției, în Dreptul nr. 8/2000, p. 23-34; E. Lazăr, Aspecte referitoare la punerea sub interdicție a bolnavului de alienație mintală sau debilitate mintală, în RRD nr. 3/1980; V. Georgescu, în Persoana fizică în dreptul RPR, 1963, p. 253-264; Trib. Suprem, dec. civ. nr. 993/1985 în RRD nr. 4/1986, p. 69, în speță, inițial instanța soluționase greșit cererea fără a dispune efectuarea unei expertize medico-legale de specialitate, care să avizeze asupra stării mintale a persoanei a cărei punere sub interdicție s-a cerut; „Faptele de imbecilitate, de smintire sau de nebunie cu furie vor fi arătate în scris; cei ce vor cere interdicțiunea vor înfățișa martori și înscrieri sprijinitoare cererii lor” (art. 439 C.civ.); „După ce va primi părerea consiliului de familie și *opiniunea medicilor competenți*, tribunalul va face interogator pârâtului, și de nu va fi în stare a se înfățișa în camera de chibzuire, se va face la locuință, de unul din judecători” (art. 442 C.civ.)- s.n.

Pe de altă parte, faza *contradictorie* îmbracă forma unui proces civil obișnuit, cu unele particularități. Astfel, procurorul participă la judecată și pune concluzii cu privire la cerere. Pe de altă parte, între probele administrate, *interogatoriul pârâtului* este obligatoriu (în același fel, art. 442 și 446 C.civ. impuneau această probă; este o garanție pentru pârât și o aplicare a principiului nemijlocirii în virtutea căruia instanța trebuie să cerceteze direct, nemijlocit, elementele cauzei); *expertiza medicală* (psihiatrică) este câștigată cauzei din faza necontradictorie, dar poate fi completată; fără a fi legată de concluziile negative sau pozitive ale expertizei, instanța trebuie să administreze această probă, jurisprudența fiind constantă în acest sens¹⁹. Pe baza probelor administrative, după deliberare, instanța va da hotărârea de admitere ori respingere a cererii. Faza contradictorie se încheie pe data rămânerii definitive și irevocabile a hotărârii.

7. Efectele punerii sub interdicție judecătorească. Lipsirea de capacitate de exercițiu. Hotărârea judecătorească de punere sub interdicție constată starea de alienație sau debilitate mintală din care rezultă lipsa de discernământ a persoanei, care justifică soluția. Ea produce două efecte; a) lipsirea de capacitate de exercițiu; b) instituirea tutelei interzisului. Potrivit art. 11 din Decretul nr. 31/1954, în afară de minorul sub 14 ani, este lipsită de capacitate de exercițiu și persoana pusă sub interdicție. De la data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești, cel pus sub interdicție este prezumat de a nu avea discernământ, cu caracter de continuitate. Efectul imediat al punerii sub interdicție - lipsirea de capacitate de exercițiu - se manifestă diferit, în funcție de capacitatea pe care o avea persoana la data punerii sub interdicție. Dacă este un minor sub 14 ani, efectul lipsirii de capacitate de exercițiu nu se produce de la data rămânerii definitive și irevocabile a hotărârii (căci el este, oricum lipsit de capacitatea de exercițiu, datorită vârstei), ci de la data când va împlini 14 ani. Dacă este un minor între 14 și 18 ani, se trece de la capacitatea de exercițiu restrânsă la lipsa capacității de exercițiu. În celelalte cazuri, persoana cu deplină capacitate de exercițiu devine o persoană lipsită de capacitatea de exercițiu. Așa cum prevede art. 11 alin. 2 din Decretul nr. 31/1954, pentru cei ce nu au capacitate de exercițiu actele juridice se fac de reprezentanții lor legali.

8. Tutela interzisului judecătorească. Incapacitatea născută prin hotărârea de punere sub interdicție se întregește în mod necesar cu instituirea concretă a ocrotirii persoanei respective, sub forma unei tutele asemănătoare aceleia a minorului sub 14 ani (lipsit de ocrotire părintească). Potrivit art. 145 alin. 1 C. fam.: „Hotărârea judecătorească de punere sub interdicție rămasă definitivă va fi comunicată de instanța judecătorească autorității tutelare, care va desemna un tutore”. De asemenea, art.147 C. fam. prevede: "Regulile privitoare la tutela minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani se aplică și în cazul tutelei celui pus

¹⁹ Trib. Suprem, col. civ., dec. nr. 721 din 16 aprilie 1956, în CD 1956, vol. I, p. 427; dec. nr. 459 din 29 martie 1957, în CD 1957, p. 203; dec. nr. 1446/1955 în CD, 1955, vol. I, p. 249; dec. nr. 340/1956, în LP nr. 11/1956, p. 1381

sub interdicție, în măsura în care legea nu dispune altfel²⁰. Dată fiind situația specială a persoanei puse sub interdicție și, în consecință, particularitățile tutelei instituite, art. 148 C. fam. prevede că: „Tutorele celui pus sub interdicție este în drept să ceară înlocuirea sa *după 3 ani de la numire*” (este o cauză specială de înlocuire, neprevăzută în art. 118 C.fam.).

Conținutul ocrotirii interzisului prin tutelă este stabilit astfel de art. 149 C. fam.: (1) „Tutorele este dator să îngrijească de persoana celui pus sub interdicție, spre a-i grăbi vindecarea și a-i îmbunătăți condițiile de viață; în acest scop, se vor întrebuința veniturile și, la nevoie, toate bunurile celui pus sub interdicție”. (2) „Autoritatea tutelară, de acord cu serviciul sanitar competent și ținând seama de împrejurări, va hotărî dacă cel pus sub interdicție va fi îngrijit la locuința lui ori într-o instituție sanitară”.

Corelația dintre ocrotirea părintească și tutela minorului interzis este stabilită de art. 150 C. fam., astfel: (1) „Minorul care, la epoca punerii sub interdicție, se afla sub ocrotirea părinților, va rămâne sub această ocrotire până la data când devine major, fără a i se numi un tutore. Dispozițiile art. 149 sunt aplicabile și situației prevăzute în prezentul alineat”. (2) „Dacă la data când minorul devine major el se află sub interdicție, autoritatea tutelară va numi un tutore”. (3) „În cazul în care la epoca punerii sub interdicție minorul se află sub tutelă, autoritatea tutelară va hotărî dacă fostul tutore al minorului păstrează sarcina tutelei sau va numi un nou tutore”. Reamintim că, în condițiile Legii nr. 272/2004, competența numirii tutorelului copilului revine instanței de judecată. Dacă între tutore și interzis se ivesc interese potrivnice, dar nu de natură a determina îndepărtarea din tutelă, se va numi un curator special²¹.

9. Data producerii efectelor punerii sub interdicție. În această privință art. 144 C. fam. alin. 1 dispune că interdicția „își produce efectele de la data când hotărârea a rămas definitivă” (irevocabilă); „după ce a rămas definitivă, hotărârea *se va comunica*, fără întârziere, de către instanța judecătorească ce a pronunțat-o instanței locului unde actul de naștere a celui pus sub interdicție a fost înregistrat *spre a fi transcrisă* în registrul anume destinat” (alin. 2 art. 144); „când sentința judecătorească prin care s-a pronunțat interdicția a fost atacată cu recurs și acesta a fost respins, instanța de recurs va face ea însăși comunicarea prevăzută de acest articol trimițând, în copie, dispozitivul sentinței”. (alin. 3 art. 144); „incapacitatea celui pus sub interdicție nu va putea fi opusă unui al treilea decât de la *data transcrierii* hotărârii, afară numai dacă cel de-al treilea a cunoscut interdicția pe altă cale” (alin. 4 art. 144).

²⁰ „Interzisul se aseamănă cu minorul întru ceea ce privește persoana și averea sa. Legile relative la tutela minorilor se vor aplica și la tutela interzișilor” (art. 454 C.civ.).

²¹ C. A. Ploiești, dec. civ. nr. 248/30.01.1998, în Buletinul Jurisprudenței, 1999, p. 219 (erau părți într-un cu interese proprii proces de partaj); C.S. J., dec. civ. nr. 4087 din 3 decembrie 1997, în Culegere de decizii pe anul 1997, Ed. Argessis, p. 68; Monna- Lisa Belu Magdo, notă critică la decizia civilă nr. 3659/2000 a C.A. Ploiești, în CJ nr. 3/2002, p. 66-67 (curatorul nu poate încheia, sub sancțiunea nulității absolute, cu mama sa un act juridic civil în numele ocrotitului, pentru că se încalcă art. 128 C.fam.).

În aceste condiții, actul juridic încheiat anterior transcrierii hotărârii de punere sub interdicție de către cel care a fost pus sub interdicție cu un terț de bună-credință, nu va putea fi anulat pentru lipsa capacității de exercițiu; el poate fi anulat pentru lipsa discernământului, care trebuie probată în procesul ce are ca obiect anularea actului²².

10. Ridicarea interdicției judecătorești. Potrivit art. 151 C. fam.: (1) ”Dacă au încetat cauzele care au provocat interdicția, instanța judecătorească va pronunța, ascultând concluziile procurorului, ridicarea ei. Cererea de ridicare a interdicției judecătorești poate fi susținută chiar de cel pus sub interdicție, de tutore, de procuror sau de orice altă persoană interesată. Hotărârea care pronunță ridicarea interdicției își produce efectele de la data când rămâne irevocabilă. Ea *se va comunica* de către instanța judecătorească care a pronunțat-o, instanței locului unde s-a transcris hotărârea de punere sub interdicție, spre a fi de asemenea, transcrisă în registrul special și totodată spre a face în același registru mențiune despre ridicarea interdicției, pe marginea hotărârii care a pronunțat interdicția (art. 151 alin. 3 C.fam.). Cu privire la procedura ridicării interdicției, art. 35 din Decretul nr. 32/1954 prevede: „Ridicarea interdicției se face cu aceeași procedură ca și pronunțarea ei”²³.

²² G. Boroi, *Drept civil*, 2002, p. 382; E. Chelaru, *Drept civil. Persoanele*, p. 117

²³ „Interdicția încetează deodată cu cauzele ce au determinat-o. Cu toate acestea, nu se va pronunța desființarea ei decât observându-se formalitățile prescise pentru a ei pronunțare, și interzisul nu va putea reintra în exercitarea drepturilor sale, decât după ce se va pronunța și publica hotărârea pentru a ei pronunțare” (art. 457 C.civ.).